

Andrzej F. Dziuba

"Seweryn Rosik : teolog moralista",
Joanna Wójcik, Lublin 2005 :
[recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 45/2, 200-203

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kich pokładów niezwykłego znamienia chrześcijaństwa. Wydaje się, że w tym kontekście i inne prawdy stają się bardziej zrozumiałe, a przynajmniej można rozoznać ich dalsze znamiona. Wydaje się, że prawda miłosierdzia staje się do pewnego stopnia swoistą ogniskową bardziej pogłębionego spojrzenia na chrześcijaństwo. Jawi się ono bardziej żywe i autentyczne, tak w wymiarze osobowym jak i wspólnotowym.

Bp Andrzej F. Dziuba

Joanna Wójcik, *Seweryn Rosik – teolog moralista*. Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin 2005, ss. 356.

Dzieje myśli ludzkiej są jedną z dziedzin poznania szczególnie frapujących i angażujących w bardzo różnej postawie osobowej konkretnego człowieka. Będą to zwyczajne, wręcz codzienne mniej czy bardziej świadome ludzkie przemyślenia, a z drugiej strony systematyczne i prowadzone według przyjętych zasad metodologicznych systematyczne studia. Te ostatnie nie mają wręcz ograniczeń treściowych, formalnych oraz metodologicznych. To praktycznie wielka płaszczyzna rozeznawania siebie samego, choć z jednoznacznym odniesieniem do innych. Nie można bowiem nigdy konkretnego człowieka rozpatrywać jako samotnej wyspy.

Szczególnie interesujące są dzieje myśli religijnej, często związanej z myślą filozoficzną, a dokładnie etyczną czy filozofii moralnej. Oczywiście może ona przybierać wielorakie nachylenia, tak jak bogata i zróżnicowana jest prawda religii współczesnego świata. W tej płaszczyźnie wyjątkowo prezentuje się myśl chrześcijańska, zwłaszcza jeśli spojrzeć na nią także w wyjątkowo licznych i szeroko obecnych odniesieniach kulturowych. Chrześcijaństwo stało się jednym z podstawowych czynników kształtujących procesy rozwojowe świata w płaszczyźnie cywilizacyjnej.

Na rozwój myśli chrześcijańskiej składa się m.in. także wkład wielu uczonych i autorytetów. Wokół wybitnych i zarazem twórczych nazwisk z czasem tworzą się niekiedy także szkoły czy nurty badawcze oraz pewne sfery zainteresowań naukowych. Dobrze się stało, że w Instytucie Teologii Moralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego od lat podejmuje się specjalistyczne badania w tym zakresie. Ich owocem są m.in. monografie poświęcone różnym autorom, np. Tomasz Młodzianowski (F. Greniuk), Adam z Opatowa (J. Berezyński), Mikołaj z Mościsk (A.F. Dziuba), Jan Azor (A.F. Dziuba), Stanisław Witek, a ostatnio Seweryn Rosik.

Prezentowane opracowanie otwiera wprowadzenie pióra ks. prof. dra hab. Janusza Nagór nego, wybitnego teologa moralisty i długoletniego przewodniczącego Sekcji Moralistów Polskich przy Konferencji Episkopatu Polski (s. 5-10). Jest to tekst przygotowany przez promotora publikowanej rozprawy doktorskiej oraz także szefa Instytutu Teologii Moralnej KUL. Z kolei zamieszczono wykaz skrótów, podzielony na dokumenty Kościoła i skróty bibliograficzne (s. 11-14).

Całość rozprawy otwiera wstęp (s. 15-31). Zasadniczy korpus treściowy podzielony został na cztery zwarte rozdziały. Zatem w pierwszym przedstawiono temat: *Wizja teologii moralnej w ujęciu Księdza Rosika* (s. 33-73). Wyraźnie zauważa się krytyczne odniesienie Prof. S. Rosika do teologii moralnej przed Vaticanum II. Jednocześnie w prowadzonych badaniach podejmuje on dyskusje z pozachrześcijańskimi systemami etycznymi (np. L. Kołakowski, W. Witwicki, M. Ossowska, E. Schillebeeckx). W ostatnim punkcie rozdziału ukazano wkład Profesora w odnowę teologii moralnej.

Istota moralności chrześcijańskiej. Podstawowe wyznaczniki życia moralnego, to tytuł drugiego rozdziału studium J. Wójcika (s. 75-133). Na czoło wysuwa się „nowy człowiek” w Chrystusie jako podmiot moralności. Idąc po linii wskazań soborowych powołanie jawi się jako naczelną zasadą życia moralnego. Będąc realistą kondycji ludzkiej wskazano na grzech ale jednocześnie i wezwanie do nawrócenia i pojednania. Wreszcie wyakcentowano, tak często podejmowany wątek, wspólnotowego wymiaru moralności chrześcijańskiej.

Kolejny rozdział opatrzone tytułem: *Sumienie w kontekście normatywnego charakteru życia chrześcijańskiego* (s. 135-212). Dobrze, że wskazano najpierw na prawo moralne – obiektywny charakter wezwania moralnego. Natomiast sumienie staje jako subiektywna norma moralności. W tak rozumianą tematykę wpisuje się także chrześcijańska interpretacja sytuacji etycznej. Ostatnim zagadnieniem są wskazania wokół formacji sumienia chrześcijańskiego.

Ostatni rozdział nosi tytuł: *W kręgu problematyki teologii moralnej szczegółowej* (s. 213-299). Zamieszczono tutaj sześć szczegółowych kwestii. Zatem wskazano na miejsce Dekalogu w moralności chrześcijańskiej. Z kolei przeanalizowano życie sakramentalno-kultyczne. Natomiast płciowość ludzka w pełni wybrzmiewa dopiero w kontekście powołania do czystości. Wyraźniej widać także chrześcijańską wizję małżeństwa i rodziny. Jakby dalszą konsekwencją jest obrona życia ludzkiego, a dalej odpowiedzialność za świat.

Całość studium zamyka zakończenie (s. 301-318).

Z kolei zamieszczono bibliografię (s. 319-354). Jest ona podzielona na źródła, opracowania i literaturę pomocniczą. Wreszcie dodano spis treści (s. 355-356).

Do rąk czytelników trafiło w miarę zwarte opracowanie, systematyzujące dorobek oraz działalność naukową ks. prof. dra hab. Seweryna Rosika (1929-2000),

długoletniego profesora KUL i wybitnego przedstawiciela duchowieństwa Archidiecezji Poznańskiej. Jest to cenny wkład w badania nad dziejami polskiej teologii moralnej czasów najnowszych. To bardzo ważne dotknięcie osoby, która nadal jest szczególnie żywo obecna w środowisku KUL oraz w myślach i sercach wielu uczniów oraz studentów. Ks. Prof. S. Rosik jest żywo obecny w całym środowisku moralistów polskich. To – z innej strony – dobry znak wdzięczności za dokonane przez Profesora dzieło, którego owoce tak wielu odczuwa, a wręcz cała posoborowa moralistyka polska.

Należy podkreślić, iż dobrym znakiem badawczym w zakresie historii teologii moralnej jest fakt przygotowania monografii, najpierw doktoratu, przez teologa świeckiego (s. 7). Ten znak winien być wyraźniej zauważony, gdyż jest to już nowa generacja uczonych, która wykształtowana jest nie tylko na Soborze Watykański II, ale przede wszystkim na nauczaniu i świadectwie papieża Jana Pawła II. Zatem jest to już inne spojrzenie, bardziej dojrzałe i odpowiedzialne, bardziej spokojne w odpowiedzialności za Kościół o niesione dziedzictwo wiary, ubogaczone zwłaszcza nauczaniem papieża z Polski. Można bowiem zdecydowanie zauważyć, że nauczanie ks. prof. S. Rosika to niezwykle harmonijne spotkanie Vaticanum II, Jana Pawła II i wielorakości polskiej teologii moralnej.

Zaproponowana przez J. Wójcika w miarę szczegółowa analiza zdecydowanie ukazuje wszechstronność zainteresowań naukowych Lubelskiego Uczzonego. Trzeba dodać, że w każdym z podejmowanych tematów tchnie niezwykła odpowiedzialność i systematyka metodologiczna. Zresztą takim pamiętamy Profesora wszyscy, którym dane było słuchać jego wykładów oraz doświadczać innych spotkań naukowych. Tego uczył nie tylko słowami, ale zwłaszcza własną postawą kapłańską, profesorską oraz moralistyczną. Wydaje się, że autorce w znacznym stopniu udało się stworzyć i dynamicznie ukazać ten interesujący element metodologii omawianego teologa.

Także treściowo książka pozwala zapoznać się z wiodącymi obszarami zainteresowań wybitnego i niezwykle cenionego Profesora KUL. Zresztą sama autorka prezentowanej rozprawy pisze: *Celem publikacji jest syntetyczne przedstawienie problematyki zawartej w dorobku naukowym Księdza Rosika, ze szczególnym podkreśleniem tematów, którym poświęcił najwięcej zainteresowania i czasu* (s. 24). Zatem wybrana została systematyka treści wokół wiodących tematów, określanych często tytułami samych publikacji ks. prof. S. Rosika. Wydaje się natomiast, że zapewne trudnym byłoby zorganizowanie i usystematyzowanie materiału badawczego wokół klasycznych idei tematycznych składających się na podręcznik teologii moralnej ogólnej i szczegółowej. Taka forma studium ukazałaby zapewne i inne aspekty jego doktryny oraz nauczania.

Mimo, że Książka Rosika nie pozostawił klasycznego podręcznika teologii moralnej, może warto w przyszłości wyluskać odpowiednie treści i w takiej formie je

usystematyzować. Można bowiem sądzić, iż byłby to niezwykle interesujący oraz nowatorski zarys, a w wielu tematach już jest w miarę zwarty i systematycznie opracowany (np. sumienie). Znakomicie świadczy o tym fragment w zbiorowym opracowaniu *Powołanie chrześcijańskie*, w którym odegrał znaczącą rolę twórczą i zarazem inspirującą. Trzeba stwierdzić, że w obrazie J. Wójcika spuścizna naukowa ks. prof. S. Rosika prezentuje znakomity styl, jasność sformułowań i nowoczesne rozeznanie omawianych zagadnień.

Na kartach prezentowanego studium Lubelskiego Teologa jasno wybrzmiewa ukierunkowanie zdecydowanie najpierw chrystocentryczne a dopiero na tym fundamencie personalistyczne. To właśnie prawda nowego człowieka w Chrystusie doświadczonym misterium paschalnym, zwłaszcza męki i zmartwychwstania. Zresztą przecież wszystko ma swe ostateczne ukierunkowanie ku człowiekowi i Bogu ale w Chrystusie. Jest jednocześnie coraz wyraźniejsza świadomość integralnej wizji antropologii filozoficznej i teologicznej, która ma wyrazy osobowe oraz społeczne i wspólnotowe. Autorce udało się uchwycić i dość dobrze usystematyzować oraz ukazać te ważne i twórcze elementy, a to znacznie ułatwia ewentualną lekturę pism Księdza Profesora.

Interesujące wrażenie robi zgromadzona bibliografia i uaktualniona w stosunku do wcześniejszych, zwłaszcza podmiotowa i przedmiotowa odnosząca się do Księdza Prof. Seweryna Rosika. Szkoda, że w wykazie skrótów zakradły się nieścisłości i błędy.

Opracowanie doktor Joanny Wójciki stanowi ważny wkład w badania nad dziejami teologii moralnej w Polsce. Szkoda, że nie zamieszczono choćby schematycznego streszczenia w języku obcym. Wydaje się bowiem, że Profesor S. Rosik zasługuje na to, aby choćby sygnalnie poznano jego myśl i znakomity dorobek naukowy.

Bp Andrzej F. Dziuba

Ks. Tadeusz Borutka. *Spowiednik wobec problemów społecznych*. Wydawnictwo „Czuwajmy”. Kraków 2006, ss. 175.

Każdy człowiek z właściwie uformowanym sumieniem oraz odpowiedzialnie przeżywaną wolnością niesie w sobie m.in. naturalną zdolność wyborów oraz ocen moralnych. Poddawane są one ocenie moralnej, która ma charakter indykatorywny oraz wartościujący. Zatem jest to swoiste doświadczenie konfrontacji, która jest jednocześnie wyjątkowym doświadczeniem człowieczeństwa. Ta kategoria antropologiczna stanowi ważny wyraz ludzkiej, a raczej wręcz osobowej